

Veien ut: Hvorfor slutter kvinner som trenere?

Tidligere forskning på kvinners erfaringer som trenere, viser at forholdet mellom trenerjobb og familieliv er noe av det som skaper aller mest stress og utfordringer (se f.eks. Carson et al., 2018; Sisjord et al., 2023; Augestad & Hemmestad, 2023). Dette området framheves gjerne som en av de viktigste og største forskjellene mellom kvinner og menn når det gjelder erfaringer med trenerarbeid, og som en vesentlig grunn til at kvinner slutter. Nyere studier, inkludert fra den norske konteksten, viser imidlertid at også menn som er fedre og trenere, opplever utfordringer knyttet til å balansere forholdet mellom trenerarbeid og familieliv (Gottzen & Kremer-Sadlik, 2012; Graham & Dixon, 2014, 2017; Singe et al., 2023; Sisjord et al., 2021). Sisjord et al. (2023) indikerer dessuten at idrettslag og organisasjoner er i ferd med å bli mer oppmerksomme på at også menn opplever denne typen utfordringer, og at flere prøver å finne ordninger som bedre kan ivareta treneres foreldreskap og familieliv.

Alle deltakerne i min studie ble spurt om hvorfor de tror kvinner slutter som trenere, og svarene viste i stor grad til kjønnsnormer og etablerte forestillinger om kjønnsforskjeller. Den absolutt mest utbredte forklaringen på hvorfor kvinner slutter, var foreldreskap og tidsprioriteringer knyttet til familieliv. Noen mente også at kvinner generelt har dårligere selvtillit enn menn (jf. f.eks. LaVoi & Dutove, 2012; Sisjord et al., 2021). Fordi det kreves høyere kompetanse og større selvtillit som trener etter hvert som spillerne blir eldre og nivået høyere, kunne dette kan være en viktig årsak til at kvinner slut-

ter som trenere. I tillegg fortalte noen få av deltakerne om konkrete, negative hendelser som gjorde at de hadde vurdert å gi seg som trenere. I fortsettelsen skal jeg presentere og drøfte disse ulike forklaringene på hvorfor kvinner slutter som trenere.

9.1 Foreldreskap: «Du slutter vel når du får barn?»

Blant deltakerne i denne studien er det syv stykker som ikke har barn, og alle disse, med ett unntak, er ambisiøse trenere. I intervjuene med noen av disse trenerne kom forholdet mellom foreldreskap og trenerarbeid veldig eksplisitt til uttrykk, som i det følgende sitatet:

Jeg får jo høre veldig mange ganger at «ja, men når du får barn, du gidder vel ikke å fortsette da?». Og det ville jo aldri en mann fått spørsmål om, så sånn sett så tror jeg nok at man har en forventning om at jeg ikke kommer til å fortsette å trene når jeg får barn selv.

Denne treneren er en stor ressurs i klubben og får mye anerkjennelse for sin innsats, kompetanse og resultater, men foreldre og andre gir uttrykk for at de antar at de når som helst kan miste henne som trener, fordi de går ut fra at hun vil ha barn, og at hun da kommer til å slutte. Hun tror ikke menn blir møtt med samme spørsmål og forventninger. En annen deltaker forteller om tilsvarende spørsmål og forventninger fra omgivelsene:

Ja, det er mer «når skal du få barn, da?». Litt sånn at det er en selvfølge at jeg skal ha det, og hvis jeg kjenner dem godt da, så kan jeg si sånn: «nei, jeg skal ikke ha barn, jeg», eller: «jeg kan ikke få barn, jeg». Altså svarer litt sånn, og da blir de litt satt ut, så sier jeg «nei, jeg tuller», men ja, det har jeg ikke tenkt på sånn egentlig, da. Det er jo veldig personlig om jeg vil ha eller kan få det. Men det er et spørsmål man får da, litt sånn under middagen eller ... Jeg tror ikke de tenker noe vondt med det, men det er litt sånn ... også kan jeg få sånn «ja, hva tenker du å gjøre da, da?».

«nei, jeg har jo tenkt til å være trener selv om jeg får barn», og da er det sånn: «oja!? Hvordan skal du det?». Altså, det stilles mer sånn: «hvordan skal du løse dette?» enn kanskje menn får, da.

Her ser vi at folk hun omgås i håndballmiljøene, forventer at hun skal ha barn, og samtidig blir de overrasket over at hun planlegger å fortsette som trener når hun eventuelt får barn. Ytterligere en deltaker, fra en helt annen kant av landet, men i lignende situasjon med hensyn til både ambisjoner og sivilstatus, reflekterte langs samme spor:

Jeg håper jo å ta trenerstigen helt opp, men det spørs vel litt hva som skjer ... ja, jeg skal vel ha barn og sånn en gang i tiden og, så det er jo det som er problemet, og jeg tipper at det er det veldig korte svaret på hvorfor mange jenter gir seg. Men jeg har jo tenkt på det; første treneren som står der høygravid på benken, det hadde vært noe. [...]

Men hva slags ambisjoner ... altså hvis du ser for deg, hvor er du som trener om 10 år, da?

Ja, jeg er jo redd jeg ikke er trener da, så ærlig må jeg være. Skal jeg være helt ærlig så tipper jeg at jeg sitter der med tre unger og er gift og ikke er trener lenger ... Ja, det tror jeg egentlig, men ... så er det en del av meg som ønsker at jeg da er førstedivisjon- eller eliteserietrener.

Ja, altså jeg og kjæresten min da, har snakket om det allerede, at hvis jeg velger å satse den veien så er jo jeg ganske avhengig av å ha ham i ryggen for at det skal kunne være mulig, for det er ikke sånn at du kan drasse med deg unger og alt det, liksom. Men han har sagt at hvis det er det du velger, så støtter jeg deg fullt og helt på det, og da skal jeg ta dem på kveldstid når du er der, for han ønsker ikke at det skal være grunnen til at jeg gir meg. Da må det være fordi jeg ikke vil lenger selv og ikke fordi vi har familie liksom. Så det er kjekt da, og det tror jeg ikke er tilfelle i alle hjem. For det er jo en vanskelig balansegang å få det der til å gå, og til å gå i hop og også være der for dine egne barn, når

du må jobbe 4–5 ganger i uken på kveldstid. Og det er jo det du må som håndballtrener, i hvert fall hvis det er på høyt nivå, sant.

Her kommer spenningsforholdet mellom ambisjoner og foreldreskap veldig tydelig til uttrykk. Denne treneren, som har lyktes godt, og som ønsker å fortsette oppover i hierarkiet for å trene på øverste nivå, ser samtidig for seg at hun ikke er trener i det hele tatt om ti år, fordi hun da *i stedet* har barn. Det å ha (små) barn og å være trener framstår rett og slett som gjensidig utelukkende for kvinner. En annen reflekterer slik rundt kombinasjonen av trenerarbeid og foreldreskap:

Jeg har tenkt mye på det, faktisk, og jeg tror litt det der familie, altså det henger litt igjen. Nå har ikke jeg barn og liksom familie sånn sett, men jeg kjenner jo på det selv også at jeg ... altså hvis jeg skal ha familie så er det jo jeg som må være gravid da, og litt sånn, da bli man jo satt ut på litt sånn permisjon og litt sånn, at man kanskje ser det litt sånn ubevisst som en litt sånn ulempe, om at, man er jo ... man må jo være med den ungen i starten da, at det kanskje er lettere for en mann, da. Og at man er ... men det er jo menn som er liksom familieknyttet og sånne ting òg, men jeg merker jo, det krever jo ...

Denne deltakeren er, som sitatet viser, litt nølende når hun skal beskrive hvordan hun tenker om familieliv og trenerarbeid. Hun peker på den ene siden på at det også finnes menn som er «familieknyttet», og at det følgelig kan være «litt sånn ulempe» også for dem å få barn når de er trener (jf. Gottzen, 2012; Hovden, 2015; Sisjord et al., 2023). På den andre siden er det hun som kvinne som må være gravid og blir «satt ut på permisjon», og hun ser ut til å gå ut fra at graviditet og permisjon *får følger* ut over tiden for svangerskap og foreldrepermisjon. Hun kommenterer dessuten at «man kanskje ser det litt sånn ubevisst som en ulempe», og det er uklart her hvem *man* viser tilbake til; det kan være henne selv, men det kan også være andre, som for eksempel de som drifter klubber og ansetter trenere. I tråd med dette beskriver et par av de voksne trenerne som ikke har barn, dette eksplisitt som en fordel (jf. LaVoi & Dutove, 2012) En av dem sier kort og godt: «Jeg har som mål å bli trener på høyt nivå. Jeg har ikke familie sånn sett kan jeg bytte og flytte.». En annen

kommenterer at når klubbene ser etter eksterne trenere som skal overta etter foreldretrenere, er det «vel mest menn eller gutter som er rundt og som det er mulig å få tak i». Hun reflekterer slik rundt hvorfor det er så mange flere menn som trener eldre lag:

Jeg møtte jo ekstremt få kvinnelige trenere i de årene jeg hadde Bring-lag, og det var jo ikke så mange kvinnelige hovedtrenere fra 13–16-ish heller. Det er klart, det er jo et litt sært yrke da, altså det holder jo på til alle døgnets tider og ... skal du ha en hverdag som går opp i det her, så ... Det er jo kanskje litt prioriteringer, så jeg er sånn sett heldig at jeg har jo ikke barn eller noen jeg bor sammen med akkurat nå, så jeg har jo på en måte ingen å ta hensyn til annet enn at jeg vil dette her. Så jeg kjører på fordi jeg har mulighet, og jeg er jo ganske tydelig på at skulle man finne seg en bedre halvdel så er det ikke snakk om at det skal komme på kompromiss med håndballen. Men det er vel ikke alle som orker det eller vil leve det livet, det er klart man sitter der til 21 eller 23 på kvelden, avhengig av hvor sene treningene er, så det er ikke akkurat en A4-hverdag heller. Så det er klart, har man familie og ting man skal ta hånd om så går det vel ikke alltid opp, med mindre man er ekstremt interessert.

Denne treneren beskriver seg som *heldig fordi hun ikke har barn*, og hun ser for seg at det ikke er mulig å kombinere trenerjobb på høyt nivå med familieliv, «med mindre man er ekstremt interessert». Trenerlivet gir ikke en A4-hverdag, og tidsbruk er den helt sentrale utfordringen. Dette gjenspeiles også i intervjuet med en av deltakerne som nylig har fått barn, og som har fortsatt som trener. Hun var gravid da hun begynte som trener på høyt nivå, og forteller at hun reiste rundt på kamper «med den magen, og folk tenkte hva i helvete gjør hun?!». Alt gikk imidlertid bra med både graviditet og fødsel, og trenerrollen fungerte fint for henne og familien. Men kommentarer fra andre har vært krevende:

Men så får du en del hets, sant, som går på at du kanskje er en dårlig mor da, fordi du ikke er hjemme med barnet ditt og «hva gjør du, har du ikke nettopp kommet ut av klinikken?». «Er det

det beste for barnet ditt å flakse rundt i hallen?» «Hva tenker du på, hvordan kan du rettferdiggjøre å sette dine egne behov foran barnet ditt sitt behov?» Eh, ja. Det er mange sånne da, og det kan av og til være litt sånn sårt, for det er jo klart at et eller annet sted så treffer de meg jo bittelitt når du skal på en bortekamp og du står opp tidlig og er vekke en hel dag og sånn, men det er jo bare det der mammahjertet som stikker litt når du skal reise fra dem når de er så små, sant. Nå går det helt fint, så nå er vi liksom over den kneiken, men det har nok, må jeg bare si, vært en liten sånn mental utfordring i det, da.

Men, hva ... og dette kommer da i hvilke fora eller kanaler, er dette på sosiale medier ...?

Ja, noe har vært i sosiale medier, men det er jo ofte folk føler at de har sånn rett til å si ting til deg face to face, altså oppi fjeset ditt, eller sier det til andre sant, som er nær meg, da. Han jeg bor med har jo, han får en del ting på det, ja. Så det er en utfordring, men det er som sagt, det er jo ikke sånn overvekt av det, det som er mest gledelig er jo alle de positive tilbakemeldingene jeg får.

Det er verdt å merke seg at også den mannlige samboeren til denne treneren har fått negative kommentarer på hennes utradisjonelle valg med hensyn til å kombinere trenerarbeid og foreldreskap med små barn. Samtidig er det ikke overvekt av denne typen kommentarer, tvert imot forteller hun om mange positive tilbakemeldinger på sitt valg.

Hvis kvinner forventes å få barn og samtidig forventes – i motsetning til menn – å slutte som trener når de får barn, framstår kvinner, sett fra det vi kan kalle et investeringsperspektiv, som en dårlig investering. Det kan synes nærliggende å spørre hvorfor man skal bruke ressurser på kvinnelige trenere dersom det er et midlertidig prosjekt. Menn på sin side forventes å fortsette som trenere uavhengig av om de blir foreldre, og framstår på den måten i større grad enn kvinner som en investering for fremtiden. I dette siste sitatet ser vi sterke forventninger om at kvinner med små barn ikke bare antas å slutte som trener, men til og med får negative kommentarer hvis de *ikke* følger disse forventningene. Samtidig har denne deltakeren trenerkollegaer og samboer

som støtter hennes valg om å fortsette som trener under graviditet og med små barn. Hun forteller at det har fungert fint både personlig og sportslig, men beskriver samtidig de negative kommentarene som en belastning.

Som allerede nevnt, har tidligere forskning på kvinner som er trenere, argumentert for at foreldreskap er en større utfordring for kvinner enn menn (jf. f.eks. Carson et al., 2018). Sagt på en annen måte indikerer både tidligere forskning og mine data at *morskap* forventes å være en større hindring for trenerarbeid, enn *farskap*. I den norske konteksten er det imidlertid etablert en rekke sosiale velferdsordninger som skal bidra til, og har bidratt til, at kvinner og menn (i heteroseksuelle samlivs- og foreldrekonstellasjoner) skal ha samme forutsetninger og muligheter til både å delta i arbeidslivet og tilbringe tid med sine barn. Forskning fra andre kontekster, uten samme grad av velferdsordninger, har med andre ord ikke umiddelbar overføringsverdi til den norske konteksten. Mine intervjuer indikerer imidlertid at kvinner også i den norske konteksten opplever og møter forventninger og utfordringer som ligner det forskning fra andre kontekster har dokumentert. Sett i lys av de norske velferdsordningene, kombinert med sterke likestillingsidealer, er det noe overraskende at morskap framstilles som en så stor, og nærmest absolutt, utfordring for kvinner som ønsker å være trenere, særlig på høyt nivå. Kanskje kan dette delvis forstås som uttrykk for at foreldreskap og morskap forstås som et privat anliggende som ikke forventes å reguleres av politiske krav om kjønnslike muligheter, selv om nettopp foreldreskap er kraftig politisk regulert? Dessuten kan de sterke kjønnsforskjellige forventningene til foreldreskap, og det Aarseth (2011) omtaler som «hjemskaping», også ses som uttrykk for at det tar tid å endre kjønnsnormer knyttet til familieliv og foreldreskap (jf. også Augestad & Hemmestad, 2023). Samtidig er det, som allerede påpekt, en økende oppmerksomhet på at også menn opplever utfordringer knyttet til å kombinere farskap og trenerarbeid, noe som illustrerer nettopp at kjønnsnormer er i forandring på måter som har og kan få betydning for både kvinner og menn som er trenere.

9.2 Tidsprioriteringer og kjønn

Det overordnede spørsmålet som skal besvares i dette kapittelet, er hvorfor kvinner slutter som trenere. Dette impliserer en komparasjon med menn: Hvorfor slutter *ikke* menn? Deltakernes refleksjoner over hvorfor kvinner slutter som trenere, inkluderer derfor mange sammenligninger med menn. I forrige delkapittel ble forskjeller mellom morskap og farskap aktualisert. I dette delkapittelet er tidsprioriteringer det sentrale temaet. I de fleste intervjuene går dette igjen som en forklaring på hvorfor kvinner slutter som trenere. En av deltakerne kommenterer det slik:

Veldig mange kvinner slutter som trenere når man bikker fra å drive med barnehåndball til å drive med ungdomshåndball eller det jeg vil kalle for satsing. Antakeligvis fordi det tar ekstremt mye tid. Og fordi man kanskje ikke føler seg kompetent nok.

Flere er inne på det samme: Når spillerne blir eldre, tar det mer tid å være trener, og det kreves høyere kompetanse. Da må man kanskje også ta mer trenerutdanning, og tiden strekker ikke til. De som er i ferd med å slutte som trenere, kommenterer at de har vært trenere i mange, mange år, og nå ønsker de rett og slett å prioritere annerledes, å bruke tiden sin på andre ting. I sitatet over er det en *indirekte* sammenligning med menn: *Kvinner* slutter som trenere når utøverne går fra barne- til ungdomsidrett, mens *menn* fortsetter. I flere av intervjuene er sammenligningen mellom hvordan kvinner og menn – eller kanskje mer presist mødre og fedre – vurderer spørsmål omkring tidsbruk, helt eksplisitt, som i det følgende sitatet:

Jeg tror kanskje mange kvinner opplever utfordringer i forhold til å balansere familieliv og det å være trener, og så har du kanskje en privat jobb i tillegg. Jeg tror det kan være en utfordring, at man kanskje ikke velger å ta det steget opp [å trene lag på høyere nivå].

Tror du kvinner opplever det som en større utfordring enn menn?

Ja, jeg tror det. Uten at jeg vet liksom hvorfor det er sånn. Det er jo ikke noe som sier at menn ikke kan være hjemme med barna eller gjøre ... følge opp. Altså, men jeg vet ikke, men det henger kanskje igjen fra noe ... ja. Eller at man velger det sånn, at ...

En av de andre deltakerne bemerker følgende om kjønn og tidsbruk:

Når de blir eldre skal de trene mer, og skal du begynne å trene dem 4–5 ganger i uken, så er det veldig krevende. Og det er nå engang sånn at ofte, i veldig mange hjem, så er det damene som har litt sånn ... selv om det er likestilling og alt det der, så har man kanskje mer på hjemmebane, og da blir det mye.

Begge disse deltakerne formidler en ambivalens som er velkjent fra kjønnsforskningsfeltet: Selv om «det er likestilling», og selv om det ikke er noen som sier at «menn ikke kan være hjemme med barna», fornemmer mange likevel at kvinner har mer ansvar på hjemmebane, og at «noe» «henger kanskje igjen». Særlig i det første av de to sitatene er det tydelig at vedkommende nøler og ikke helt vet hvordan hun skal formulere det hun vil formidle. I den norske konteksten kan den typen fornemmelser som disse to beskriver, være litt forvirrende eller overraskende fordi det er høye forventninger om kjønnslikestilling. Samtidig kan det være flaut å innrømme og skamfullt å ikke lykkes med å leve opp til likestillingsidealer.

Flere andre deltakere framhever også kjønnsforskjeller. En av dem som akkurat har sluttet som trener, forklarer på følgende måte hvorfor mange kvinner slutter:

Belastninga, altså når man kommer opp i alderstrinna, så blir jo belastninga enorm. Det å stå som trener for et 14-, 15-, 16-årslag, det tar mye tid. Også er det jo kvinnene som har mest belastning hjemme, og du har tenåringsbarn ... Mennene har mer skylapper og en ting om gangen-tankegang tror jeg, sånn at når du både har tenåringen din hjemme, og du har den på trening, og du er verdens verste mor i alle sammenhenger, og står der da 10 timer i uka i den hallen ... ja, det tror jeg er hardt ...

I dette sitatet er det kvinners merarbeid hjemme, *kombinert med* antatte kjønnsforskjeller knyttet til hvordan foreldre håndterer tenåringsbarn, som løftes fram. Mens menn antas å ha «mer skylapper» og å kunne holde ulike arenaer mer atskilt, antas trenerrollen å blandes mer sammen med hjemme- og morsrollen for kvinner. En annen, som også har vært trener i mange år, og som nå er i ferd med å trappe ned innsatsen, tegner et lignende bilde når hun forklarer hvorfor hun tror kvinner slutter som trenere:

Jeg tror kanskje at tida ikke strekker til, at de kanskje har prioritert det så lenge ... gjerne på bekostning av noe annet, og kanskje har ønske om å ... kanskje at nå er det nok, på en måte. Ja, også er det kanskje noen som ikke har noe formell trenerutdannelse og kommer til kort på en måte. Når de kommer såpass høyt opp så krever det mer, du må på en måte vite litt mer hva du driver med, for spillerne sin del og. Jeg tror nok kanskje det er en kombinasjon av begge deler, at kanskje mennene er flinkere til å ... altså jeg vet ikke, det er litt som med hus og hjem og alt dette her og, at vi har litt mer, jeg vet ikke, samvittighet på det på et vis, selv om vi kanskje egentlig ikke burde, men vi har det likevel. Jeg kjenner i hvert fall litt på det, at jeg burde, ja, skal være litt sånn flink pike og rekke overalt, også ...

Ytterligere en, som også er i ferd med å slutte som trener, er inne på det samme:

Nei, for min del går det på tidsbruk. Det krever veldig mye å være trener, for du har lyst til å gi de ungdommene det de trenger, og har ikke energi og tid til det. Jeg har lyst til å bruke tiden min på andre ting, rett og slett. [...] Ja, og så handler det om det gamle rollemønsteret at vi kvinnene skal være hjemme og passe på huset og mannfolka er litt fristilt til å gjøre det de har lyst til. Det blir jo bare spekulasjoner, men det kan nok være en del av det tenker jeg, i hvert fall har det vært det hjemme hos oss, eller sånn, det er jo ikke så viktig for mannen min om huset er rent, det er jo viktigere for meg, og det henger jo sammen med hvor mye tid du kan bruke på andre ting, så jeg tenker det er jo kanskje ikke unikt bare hos oss.

Begge disse deltakerne er inne på flere begrunnelser for hvorfor kvinner slutter som trenere: De tror at kvinner som over lang tid har brukt mye tid på trenerarbeid, har lyst til å prioritere annerledes og bruke tid på andre ting, inkludert mer tid på egne ting. Den første peker også på krav om økt kompetanse som en forklaring på hvorfor kvinner slutter som trenere. Begge vektlegger imidlertid kjønnsrollemønstre og arbeidsdeling i hjemmet som forklaring. Den siste sier eksplisitt at hun mener menn er mer fristilt til å gjøre de de har lyst til, mens kvinner, på grunn av gamle rollemønstre, tar mer ansvar for hus og hjem, og har eller tar seg ikke samme frihet. En av de andre deltakerne forteller en historie som kan forstås i lys av den samme dynamikken. Hun forteller at hun og en mannlig trenerkollega skulle sette sammen et trenerteam til et lag på høyt nivå, og de hadde spurt en annen kvinne om å også bli del av dette teamet. Den mannlige kollegaen var utålmodig fordi det drøydde med å få svar fra den kvinnelige treneren som var forespurt:

Han var så irritert; «faen kan ikke hun snart svare!? Hvor vanskelig er det? Ja, om det er det eller det punktet i kontrakten?», og da sa jeg til ham, «vet du hva, akkurat på grunn av sånne som deg er det få kvinnelige trenere. For nå må vi være tålmodige, vi venter, gir henne tid til å svare. Mens du har lyst til å bare spørre neste, du, fordi du ikke får svar nå.» Det med å alltid spørre to ganger, det er ekstremt viktig, da, for å få med flere kvinnelige trenere. Jeg har opplevd det tidligere også; jeg skulle finne trener til et satsprosjekt og spurte en tidligere spiller, men hun viste seg å være gravid. Så ringte jeg en mannlig kollega og spurte, og han bare «Ja, det må vi få til». Ja, på to sekunder, ikke sant. Han gikk ikke hjem og spurte kona.

Menn tar selvstendige valg uten å konsultere med kona, ifølge denne deltakeren, og det er et inntrykk som bekreftes i en studie av familiefedres erfaringer med stress og tidspress knyttet til trenerarbeid (Graham & Dixon, 2017). I tråd med dette mener flere at det kan være en fordel å ikke ha barn, hvis man ønsker å trene på høyt nivå. En annen fordel ser ut til å være å ha en fleksibel arbeidssituasjon. En av dem som er trener på høyt nivå, fremhever at hun har fleksibel arbeidstid, og at hun faktisk kan gjøre deler av jobben i arbeidstiden etter avtale med arbeidsgiver. Hun beskriver dette som en forutsetning for

å kunne kombinere familie og barn med å kunne være trener på høyt nivå. Som nevnt i presentasjonen av deltakerne i kapittel 3.4., har hele 18 av 20 høyere utdanning, og for mange medfører dette at de har relativt stor fleksibilitet i sin arbeidssituasjon. Basert på beskrivelsene av arbeidsfordelingen i hjemmet, som er preget av kjønnsstradisjonelle ordninger, kan det være nærliggende å spørre om en fleksibel arbeidssituasjon er særlig viktig for kvinner.

En av deltakerne lanserer en helt annen forklaring, som også har å gjøre med tidsbruk, på hvorfor kvinner slutter som trenere. Med latter i stemmen foreslår hun at det kan være fordi kvinnelige trenere rett og slett er litt smartere:

Hvis du ser i eliteserien hvor få kvinnelige trenere det er da, ja de er jo litt smartere, ikke sant. For hvor smart er det å gjøre det der, liksom? Lønna er 250 000, du må jobbe alle kvelder og alle helger, ikke sant ... er ikke det egentlig damene som er litt lure, som ikke takker ja til det der, ikke sant? [...] Hvis du ser på damefotballen nå, så har de nesten fått lagt all treninga på dagtid, det er liksom ikke de 17–19-øktene, akkurat når alle ungene skal legge seg eller eneste tidspunktet de er hjemme fra barnehagen ikke sant. At det kan bli litt bedre der da, at det blir litt mer ... et proffere opplegg og bedre økonomi.

I dette sitatet omtales en profesjonalisering av norsk kvinnefotball knyttet til bedre økonomi og trening på dagtid. En av de andre deltakerne er inne på noe av det samme:

Det med ansettelser og hvorfor det er få kvinnelige trenere i topphåndballen, det går jo litt på det å tørre å si ja til jobber, å få muligheten, og ja ... det handler jo litt sånn om familien, at det er trygghet, altså treneryrket er jo liksom kjent for at det er veldig resultatbasert; dårlige resultater, så får du sparken, også sitter du der med familie også har du ikke jobb. Og at lønningene er jo ikke veldig bra i håndball eller i treneryrket, da, så det er jo på en måte, du er avhengig av å ha flere jobber. Jeg vet jo at jeg kan ikke holde på sånn som jeg gjør nå hvis jeg får barn, sant, når man reiser 7 på den ene jobben også er du hjemme kanskje kl. 21–22 på kvelden, altså ... Så jeg tror liksom et grep er tryggere

rammer, sånn som jeg har hørt forbundet har begynt litt nå da, for å gi bedre økonomisk trygghet i treneryrket, da.

I lys av spenningsforholdet mellom trenerarbeid og familieliv, som beskrives både i intervjuene og i forskningslitteraturen (se kapittel 4.1), og forventningen om at foreldreskap er ekstra begrensende for kvinnelige trenere, er det rimelig å anta at en profesjonalisering som omtales i de siste to sitatene, særlig vil gagne kvinner og småbarnsforeldre. Samtidig kan, som antydnet i kapittel 2.1, profesjonalisering også føre til høyere lønn og bedre betingelser for trenerne, slik at jobbene blir mer attraktive også for menn (jf. Cooky & Messner, 2018).

Jeg har intervjuet kvinner, ikke menn, og kan følgelig ikke vite hva menn tenker om de spørsmålene som har blitt belyst i dette delkapittelet. Kanskje mange menn opplever det like utfordrende som de kvinnene jeg har intervjuet, å få hverdagen til å gå opp, hvis de har barn samtidig som de også bruker mye tid på å være trener? Kanskje opplever ikke menn å kunne forvalte egen tid så fritt som noen av deltakerne i denne studien mener at de kan? Nyere studier indikerer at også menn synes det er utfordrende og stressende å finne en god balanse mellom trenerarbeid og familieliv (Graham & Dixon, 2014, 2017; Singe et al., 2023; Sisjord et al., 2021). I denne studien er det imidlertid et gjennomgående trekk at kvinnene oppfatter at menn har en helt annen fleksibilitet og frihet enn dem, til å disponere tiden som de selv ønsker (jf. også Augestad & Hemmestad, 2023) og indirekte til å *velge bort* familieforpliktelser (jf. Norman & Rankin-Wright, 2018, s. 442).

9.3 Kjønn og selvtillit

Kvinnens lave selvtillit – eller kanskje heller *forventninger om* kvinners lave selvtillit – er et kjent tema fra forskningslitteraturen om kvinnelige trenere, og omtales gjerne som årsak både til at kvinner vegrer seg for å ta trenerutdanning eller mistrives på kurs, og som forklaring på hvorfor kvinner er i mindretall som trenere, særlig på høyt nivå (jf. f.eks. LaVoi & Dutove, 2012; Norman, 2010a, 2010b; Lewis et al., 2018; Fasting et al., 2019). Kvalitativ forskning viser imidlertid betydelig variasjon, og både nasjonal kontekst

og hvilken idrett kvinner er trenere innenfor, har rimeligvis betydning for kvinners erfaringer som trenere. Som det framgår av min intervjuguide (Vedlegg 2), var ikke kjønn og selvtillit et spesifikt tema som jeg på forhånd hadde planlagt å ta opp. Tematikken ble imidlertid tatt opp av flere deltakere da de reflektert over årsaker til at kvinner slutter som trenere, og disse refleksjonene skal jeg diskutere nærmere i fortsettelsen. I likhet med diskusjonene i forrige delkapittel om kjønn og tidsprioriteringer, ligger det også i dette delkapittelet en implisitt komparasjon: Har kvinner dårligere selvtillit *enn menn*, og kan dette være en årsak til at kvinner slutter som trenere? Eller sagt på en annen måte: Er det flere menn som er trenere for eldre lag og på høyt nivå fordi de har bedre selvtillit enn kvinner?

Deltakerne i denne studien framstår gjennomgående som selvbevisste damer med mye selvtillit. Mange har høy trenerutdanning og lang erfaring som både trener og spiller. Noen har selv spilt på høyt nivå, flere er ambisiøse, og mange gir uttrykk for å ha god selvtillit som trener. En stor andel har relevant utdanning som også bidrar til å gi dem autoritet i trenerrollen, og hele 18 av 20 har høyere utdanning. Likevel er det flere som mener at kvinner generelt har dårligere selvtillit enn menn, og noen viser til manglende selvtillit som en forklaring på at kvinner slutter som trenere. En av deltakerne kommenterer at «menn er jo ofte litt mer sånn stoler på seg selv, litt sånn at kanskje dem har litt mer guts». En annen mener at kvinner har dårlig selvtillit og derfor må bli «veldig, veldig trygge på det vi gjør før vi kan uttale oss, mens mannfolk, de hopper kanskje bare og tenker seg om litt etterpå». En tredje mener at kvinnelige trenere er mer følsomme enn menn og håndterer kritikk dårligere. Det samme kommer til uttrykk i følgende sitat fra en av de andre deltakerne:

Jeg tror kanskje at jeg som kvinne tar det mer inn over meg, ikke er så trygg i ... altså selv om vi, altså vi som trenerteam, står jo for de valga vi tar, men jeg tror nok det at kvinner blir mer usikre når det kommer en inn fra sidelinja, en forelder som er uenig i valga, uenig i prinsippa som vi følger, da. [...] Jeg tror at hvis man klarer å trygge trenerne i at den jobben de gjør er faktisk bra, at noen utenifra sier at dette er riktig ... og kanskje er med å støtte i at man faktisk får det til vel så bra som den andre treneren som da eventuelt kommer inn og tar over. Det går litt på selvtillit, det er jo litt klassisk; menn gir seg jo ikke og de søker jo på jobber de

ikke er kvalifisert for og kvinnene er litt sånn, ja, dette klarer ikke jeg-innstilling. [...] Jeg tenker at vi faller fort i disse «kvinnefellene», da ... En utfordring er at man stiller spørsmål ved om det er riktig det man gjør. Selv om man ser resultater så tviler man alltid; «kunne man gjort det bedre?».

Resonnementet i dette sitatet er, slik jeg forstår det, at kvinner trenger mer oppfølging og «trygging» for å fortsette som trenere, fordi kvinner generelt er mindre trygge enn menn på at det de gjør er bra nok. Samtidig knytter hun kvinners tvil og utrygghet til en «felle» som kvinner har en tendens til å gå i, men som de åpenbart burde *la være* å gå i. Hun snakker her i vi-språk og inkluderer på den måten seg selv blant kvinnene som går i «kvinnefella». I andre deler av intervjuet framstår hun som en erfaren og selvsikker trener som *ikke* ser ut til å gå i «kvinnefella». Hun peker blant annet på at hun synes mannlige trenere også burde få oppfølging, «fordi de søker jo kanskje ikke den inputen som de kunne ha trengt, de kjører bare i sitt eget spor, i hvert fall de mannlige trenerne jeg har sett, de er litt mer gammeldags prestasjonsfokusererte i mye tidligere alder». Dessuten konkluderer hun dette resonnementet med å framheve at «men ellers så syns jeg ikke at det er noen sånne likestillingsutfordringer, jeg føler meg verdsatt på samme nivå som mannlige trenere, har ikke opplevd noe annet». Hennes egne erfaringer kjennetegnes med andre ord av likebehandling og verdsetting, men hun tror samtidig at kvinner generelt tviler mer på seg selv i trenerrollen enn hva menn gjør.

Intervjuene mine er preget av mye ambivalens når det gjelder anerkjennelse, bekreftelse og kvinners selvtillit som trenere. Flere av deltakerne gir uttrykk for at de tror «kvinner flest» har lavere selvtillit enn menn, men de bruker sjelden vi-språk når de snakker om usikre kvinner. Det er i grunnen bare to av deltakerne som tydelig plasserer seg selv i fortellingen om kvinner som har dårlig selvtillit som trenere, men også disse to intervjuene er tydelig preget av kompleksitet. Den ene av disse gir uttrykk for at hun trives veldig godt i rollen som trener, og at hun synes hun lykkes godt. Samtidig har hun for dårlig selvtillit til å gi uttrykk for sine ambisjoner:

Jeg er jo ikke flink til å selge meg selv eller gå og så si at: «ja, jeg har lyst til å trene et lag som er på et høyere nivå». Ja, det tror jeg aldri jeg kommer til å gjøre heller, selv om jeg i utgangspunktet

sitter og har litt lyst, men så føler du ... ja, du har en sånn innebygd helt inni her at: «nei, men du er ikke ... du er ikke bra nok, du er ikke skikka nok». Eller ... ja, jeg vet ikke, det er i hvert fall det jeg går og tenker litt på, og det er det som gjør at jeg liksom ... ja, føler at jeg kanskje skal slutte. Og den følelsen har på en måte forsterket seg i løpet av det trenerutdanningsløpet.

Vi har tidligere sett en av deltakerne understreke betydningen av å være tålmodig og vente på svar fra kvinnelige trenere. Hun satte dette i sammenheng med at kvinner, etter hennes erfaring, i større grad enn menn bruker tid på å få avklart med familien om de kan takke ja til et trenertilbud. Den samme treneren understreker også at hun mener det er avgjørende å spørre *flere ganger* for å få inn kvinner som trenere på høyt nivå. Det siste sitatet understøtter dette: Hvis en kvinne tviler på egen egnethet og egne ferdigheter, som her, kan det være nødvendig å forespørre mer enn en gang, for å overbevise vedkommende om at hun er ønsket som trener.

Som nevnt innledningsvis, er det flere av deltakerne i denne studien som eksplisitt framstiller seg som trygge trenere med god selvtillit, og denne selvforståelsen kommer også tydelig fram i intervjusituasjonen. En av deltakerne var imidlertid opptatt av at menn har naturlig selvtillit mens kvinner har tilsvarende mangel på selvtillit, og dette vendte hun tilbake til flere ganger, blant annet som forklaring på hvorfor kvinner slutter som trenere:

Jeg vet ikke hvorfor, men det er noe med at menn har en annen type autoritet, de kommer med liksom en sånn selvtillit, som en del kvinner mangler. Jeg vet ikke helt hvorfor det er sånn, men jeg må jo si det selv, at hvis jeg ser de mannlige trenerne som på en måte har den ballasten og har vært i gamet lenge, så har jeg kanskje mer respekt eller på en måte føler at de er så mye flinkere enn en kvinnelig trener. [...] Jeg tror nok at menn – og det er uansett tror jeg, i yrkeslivet, overalt – at de har en ... om de ikke har det innerst inne, så virker det i hvert fall som de har en større selvtillit i alt de holder på med, at vi [kvinner] er mer usikre, spør litt mer. Og jeg er sånn selv, jeg kjenner på det selv, at på en måte ... jeg kanskje framstår ganske trygg, men jeg er veldig glad for at jeg har dem rundt meg, jeg tror jeg hadde vært veldig svak alene ... og det har

nok noe med at man tviler mer på seg selv som kvinne, enn det menn gjør. [...] Vi er så mye reddere for å feile og ikke være gode nok, og vi tror også fort at vi ikke er gode nok, når vi kanskje er det, det er det ingen tvil om. Mannen min, som egentlig ikke har peiling på håndball, men er med som hjelpetrener, han dro jo en sånn at «dette kan jeg», men han kan det jo ikke. Mens jeg er mer usikker selv om jeg har lang erfaring.

Flere av deltakerne som mener at kvinner har dårligere selvtillit enn menn, er kritiske til kvinners eget ansvar for sin situasjon. Jeg har tidligere sitert ei som mener at kvinner ikke bør gå i «kvinnefella», og hun som er sitert her, er opptatt av at «vi burde være tøffere, burde tenke at man er god nok». Samtidig er det ikke enkelt å endre på noe som hun kanskje tror er en medfødt og naturlig forskjell:

Jeg synes at det er et vanskelig tema, fordi ... for hvis man ser på menn og kvinner, så er kvinner som sagt mer redde for å feile enn menn, sånn er det liksom, vi er født sånn. Men så er det selvfølgelig unntak, så ... ja ... Jeg er faktisk veldig redd for å feile, når jeg har gått ut og gjort helt om på det som egentlig er riktig å gjøre i den klubben her, også skal på en måte vi ikke lykkes med det jeg har tenkt, satt som mål, da, det tror jeg kommer til å svi godt, da tror jeg det er ferdig for min håndballtrenerkarriere, for å si det sånn. [...] Kvinner slutter nok fordi de føler at de ikke strekker til, mens menn ... Jeg føler at de har mer selvtillit, så de føler de strekker til uansett, på en måte. Men jeg er veldig målbevisst ... jeg er litt annerledes da, enn alle de andre.

Dette sitatet gjenspeiler et spenningsforhold som også kommer til uttrykk i flere andre intervjuer. På den ene siden snakker mange om kjønn som om det er stabile og naturlige forskjeller mellom jenter og gutter, og mellom kvinner og menn. Det er tydelig at det er fort gjort å trekke vekslers på den typen etablerte forståelsesmåter, som blant annet innebærer en oppfatning om at menn generelt har «naturlig» høy selvtillit mens kvinner generelt har like «naturlig» lav selvtillit. På den andre siden er det flere av de samme deltakerne som problematiserer denne typen oppfatninger av «naturlige» kjønnsforskjeller,

blant annet ved å beskrive seg selv som målbevisste, ambisiøse og selvsikre, og som annerledes og unntak fra en kjønn «regel». Den deltakeren som er sitert her, er den blant de 20 jeg intervjuet, som er aller mest opptatt av at hun har dårlig selvtillit og er redd for å «feile». Like fullt avslutter hun resonnementet med å beskrive seg selv som målbevisst og litt annerledes enn alle andre (kvinner). Det er også verdt å merke seg at hennes frykt for å feile er knyttet til at hun er en ambisiøs trener som har satt mye høyere mål for sitt lag, enn hva noe annet lag i klubben tidligere har gjort. Hun har med andre ord satt i gang et prosjekt som er annerledes enn «det som egentlig er riktig å gjøre» i den klubben hvor hun er trener. I tillegg er hun innflytter og ganske ny i klubben, og kommer altså «utenfra». Ved nærmere ettersyn har hennes frykt for å feile en helt konkret årsak og framstår ikke entydig som kvinners naturlige, generelle frykt, slik hun først beskriver det som.

Når deltakerne forteller om kvinners dårlige selvtillit, forklarer de dette på to ulike måter: På den ene siden framstilles kvinners følsomhet og utrygghet som naturlig, medfødt og noe de ikke kan komme fra. På den andre siden framstår kvinners dårlige selvtillit som deres eget ansvar, som noe de burde slutte med, og som en felle de stadig går i. Et par av deltakerne antyder imidlertid at menns oppførsel, heller enn kvinners dårlige selvtillit, kan være medvirkende til at kvinner slutter som trenere. Den eneste som sier dette eksplisitt, forklarer det slik:

*Altså det er nesten så vi blir ... ikke angrepet, men du blir observert hele tiden på hva du gjør, og bare venter på feil, det er sånn: *woof*, dette her var ikke sånn det skal være, så det er på en måte, du må være ekstremt tykkhudet, eller hva skal jeg si, tøff, for å klare deg å fortsette. For det er ingenting som gjør at du på en måte havner på topp, du må skaffe deg erfaring, og det må du gjøre overalt, og det er på en måte, jeg føler at i begynnelsen av karrieren til kvinner så er det mange mannfolk som ødelegger, og gjør at de slutter. De rekker ikke å bli trygge nok til å stå imot, føler jeg, for du blir nesten observert og kanskje til og med kritisert hele tiden.*

Her plasseres ansvaret for at kvinner slutter, hos menn som er urimelig kritiske til kvinner. I stedet for å si at kvinner burde være tøffe, trygge og tykkhudet,

argumenterer hun for at menn er ute etter kvinnelige trenere, følger med på hva de gjør og bare venter på at de skal gjøre feil. Men alder ser også ut til å spille en rolle i denne forklaringen: Menn ødelegger i begynnelsen av karrieren, mener hun, og kvinner rekker derfor ikke å bli trygge nok til å håndtere kritikken. Samtidig forteller hun i forlengelsen av sitatet at det er voksne menn, gjerne de over 50, som utøver denne urimelige kritikken. Stor aldersforskjell i mennenes favør kan forsterke maktforholdene som allerede kan sies å være knyttet til kjønn på dette feltet. En av de andre retter også søkelyset mot andre aktører i tillegg til, eller i stedet for, kvinnene selv:

Altså, jeg tror det er to sider av den saken at kvinner ikke er trenere på høyt nivå, og jeg tror den ene grunnen er familiære forhold, der det er lettere å være mann og ha barn hjemme og fortsatt kunne være trener kontra kvinne. For det andre tror jeg det har med utøvernes respekt overfor en kvinne kontra en mann [å gjøre]. Så hvis man skulle gjort noen endringer som førte til at det var lettere å bli kvinnelig trener på høyt nivå, så er det kanskje utøverne man må starte med. Eller herretrenerne.

I dette sitatet gjentas hovedpoenget fra forrige delkapittel, om at det forventes å være lettere for menn enn kvinner å «ha barn hjemme og fortsatt kunne være trener». Men i tillegg mener denne deltakeren at det må gjøres noe med respekten for kvinnelige trenere, blant spillere og mannlige trenere, heller enn å legge vekt på kvinners selvtillit.

Noen av deltakerne var skeptiske til tematikken som intervjuene skulle utforske, fordi de er lei av at kvinner går inn i offerrollen, og fordi de ikke vil at det skal være noe særegent ved dem som kvinnelige trenere. De ønsker å bli sett og vurdert som *trenere*, ikke *kvinnelige* trenere, og skulle ønske at det var unødvendig å sette søkelys på kvinner som trenere gjennom et prosjekt som dette (jf. Drury et al., 2022; se også Røthing, 2024). Samtidig er det, som jeg har vist, flere som mener at det er vanlig at kvinner har dårlig selvtillit, og at menn fra naturens side har større autoritet og bedre selvtillit. Nesten alle som snakker om dette, framstiller imidlertid seg selv som *unntak*, som annerledes enn *andre kvinner* eller «kvinner flest». På den måten reproducerer de i noen grad de stereotype forestillingene om både kvinner og menn, og antakelsene om forskjellene mellom dem. Men de stereotypiske kvinnene gjenfinnes først

og fremst i *fortellingene* og *forestillingene*, de finnes i svært liten grad representert i konkrete personer i intervjuene. I mitt empiriske materiale ser det ut til å være «normalen» heller enn unntaket at kvinner som er håndballtrenere, både er selvsikre og trygge. Denne dobbeltheten i datamaterialet kan på den ene siden sies å synliggjøre tradisjonelle forventninger om kjønn og kjønnsforskjeller, og viser hvordan denne typen forventninger fortsatt er tunge og kan få betydning for menneskers praksiser, selvforståelser og fortolkninger av egne erfaringer. På den andre siden viser også empirien forskyvninger og det som kan forstås som nye måter å være kvinne på, som for eksempel å være selvbevisst og tydelig i trenerrollen.

9.4 Kritiske hendelser

Mange av deltakerne beskriver ulike situasjoner som irriterende, ydmykende eller på andre måter negative, som vist i tidligere kapitler, uten at disse erfaringene omtales som årsak til at de har sluttet eller vurdert å slutte som trenere. Tre av deltakerne forteller imidlertid om konkrete, negative erfaringer som gjorde at de vurderte å slutte. Jeg kan ikke drøfte disse hendelsene i detalj, av hensyn til deltakernes anonymitet, men jeg vil diskutere dem kort for å undersøke om det er noe særegent ved disse hendelsene som gjorde at de fikk trenerne til å vurdere å slutte.⁴⁹

En av deltakerne fortalte om en konflikt med en mannlig assistenttrener. Hun var selv den i klubben med høyest formell trenerkompetanse, og hun hadde lang erfaring som trener, men hun opplevde assistenttrenerens oppførsel som veldig vanskelig:

49 I en artikkel om skeives livsfortellinger bruker Stubberud, Eggebø og Andersen (2022) begrepet «kritiske øyeblikk», for å identifisere noen hovedtemaer i skeives fortellinger om egne liv, på tvers av ulike kontekster. Jeg leste deres artikkel etter at jeg selv hadde tatt i bruk begrepet «kritiske hendelser» i dette arbeidet. Mens Stubberud et al. bruker begrepet «kritiske øyeblikk» for å identifisere sentrale elementer i skeives livsfortellinger, viser «kritiske hendelser» i mitt tilfelle til konkrete, negative hendelser som forskningsdeltakerne viser til for å forklare hvorfor de har vurdert å slutte som trenere. Hendelsene førte imidlertid ikke til at de faktisk sluttet som trenere.

Han brukte ekstremt mye sånn hersketeknikk. Du følte deg veldig sånn ... jeg vet ikke hvordan jeg skal beskrive det ... han begynte å nevne at foreldregruppene på en måte var så misfornøyd med meg som trener. [...] Jeg opplevde det liksom litt sånn nedverdiggende, at det var sånn ertete, litt sånn hersketeknikk på en måte, at «du skal ikke tro at du er bedre ...» altså den der jekke meg litt ned, hvis du skjønner. Og det med å heve stemmen og ikke la deg fullføre når du sier noen ting ... Jeg følte liksom at det var litt sånn jantelov.

Hun forteller at hun ba ham «gi noen eksempler på når du mener eller når du har fått høre at jeg har gått over streken til å være sånn sint, da, eller hissig eller upedagogisk», men det fikk hun ikke, og det beskriver hun som veldig frustrerende. Hun opplevde at hun hadde en god relasjon til foreldrene, og den angivelige kritikken kom derfor «litt sånn lyn fra klar himmel». Det hele kulminerte med at hun dro fra en trening og sa «takk for meg», og noe sånn hadde hun aldri gjort før: «Jeg pleier alltid være litt sånn ... at man fullfører det man har startet på». Å forlate et lag som hun hadde trent i flere år, midt i sesongen på denne måten, var helt imot hennes idealer. Men hun opplevde det som umulig å trene dette laget videre, på grunn av assistenttrenerens nedverdiggende oppførsel, hersketeknikk og uspesifisert kritikk som det var vanskelig å forholde seg til, kombinert med «litt sånn jantelov». Hun fortsatte som trener for et annet lag, men ved tiden for intervjuet var hun tydelig preget av denne erfaringen og usikker på om hun ønsket å fortsette som trener i denne klubben. Ledelsen i klubben forsøkte å bidra til å løse konflikten og uttrykte tillit til henne, men de klarte ikke å ta tak i kjernen i problemet knyttet til assistenttrenerens behandling av henne. Det gjorde denne erfaringen ekstra krevende og negativ.

En av de andre deltakerne fortalte også om en konflikt som gikk inn på henne, og som førte til at hun vurderte å slutte som trener. Denne treneren er relativt ung, men har flere års erfaring som trener, og kan vise til gode resultater. Hun var blant annet hovedtrener for et lag som lyktes godt i nasjonal serie for aldersbestemte lag, men en konflikt førte til at hun trakk seg som trener. Hun beskriver prosessen slik:

Jeg ble bare innkalt til et møte litt før jul av noen foreldre og da var plutselig alt galt og alt var min skyld. Så da ble det litt sånn,

okey, da vet jeg ikke om jeg orker dette lenger, for jeg ofra tross alt hele fritiden min til disse guttene liksom. Men så fikk styret i klubben meg til å fortsette, men man klarte på en måte aldri å få det helt til å bli bra igjen. Det ble òg en sånn konflikt internt mellom guttene ... guttene ble veldig splittet av hele situasjonen, og hva som var grunnen til at dette oppstod, det vet jeg ikke, og hvem som startet det; har ikke peiling.

Under møtet fikk hun et klart inntrykk av at foreldrenes misnøye blant annet hadde å gjøre med at hun var kvinne, og hun forklarer det slik:

Men grunnen til at jeg da skjønnte at dette da handla om, ja kanskje som du sier alder, men også at jeg er kvinne, det er jo fordi at når vi satt på det møtet så begynte de også å snakke om personer de kunne tenke seg, som var en bedre trener enn meg. Og de navnene som kom opp da, var for det første ikke kvinner, og for det andre mellom 15 og 30 år eldre enn meg, sant.

Denne treneren forklarer at hun har «blitt fortalt hele oppveksten at hvis du skal bli kvinnelig trener på høyt nivå så må du tørre og tåle å stå i en del stormer, for at du skal klare å bli respektert så mye som menn, og du trenger det for å kunne være trener». Den nevnte situasjonen beskriver hun som en slik storm, som det har vært tungt å stå i:

Men man får jo hele tiden en sånn følelse av at man ikke blir tatt på alvor av andre, og jeg bryr meg ikke så mye. Det som har gått inn på meg så langt som trener er de guttene, det syns jeg var tøft. Da jeg ga meg med dem så var jeg litt sånn: ugh, skal jeg bare gi meg med alt etter sesongen? Orker ikke mer. Men jeg har vel konkludert med at jeg skal i hvert fall være trener neste sesong og, så det tok heldigvis ikke knekken på meg. [...] Men jeg har opplevd styret som veldig støttende ovenfor meg og den dagen jeg ringte dem og sa at nå kan jeg ikke trene dem lenger, for da kommer det til å ende med at jeg slutter som trener for alltid, for nå er det ikke noe kjekt. Og det er greit, det skal være kjekt for guttene, men det skal fanken meg være kjekt for meg og. Og da var de enige i at da

må jeg bare trekke meg ut, for de mente at jeg var en såpass viktig trenerressurs i klubben at de hadde ikke råd til å miste meg og da skulle de heller ta den byrden og på en måte prøve å fikse opp i det, uten at jeg var til stede. Så jeg har hele tiden oppfattet dem som veldig støttende. Det er jo kjekt, da.

Disse guttene, som hun forlot midt i sesongen, hadde hun trent helt fra de var små. Hun kjente dem godt og opplevde at hun hadde et godt forhold til dem, noe som gjorde det veldig sårt da foreldrene ønsket å erstatte henne. I tillegg var det et godt lag som hevdet seg bra, og det var vanskelig å se at foreldrene hadde noe grunnlag for å si at hun var en dårlig trener. Støtte fra ledelsen medførte imidlertid at hun valgte å fortsette som trener for et annet lag i klubben.

Det tredje eksemplet på en deltaker som har vurdert å slutte som trener etter en negativ hendelse, er knyttet til å bli skjelt ut av dommeren under kamp:

Det var en kamp hvor, ja, igjen, han står liksom over meg og 40 års erfaring også kommer liksom den unge drittungen her og ... ja, ung kvinne og ... ja. Så det var kanskje veldig sånn direkte, at jeg opplevde det veldig tydelig, da. Da reagerte jo liksom folk jeg har med rundt og da, men jeg er jo litt ... jeg angrer jo litt nå på at jeg på en måte ikke tok det litt videre eller liksom lagde en litt mer sak på det da.

Ja, for jeg skulle til å spørre, hva gjorde du med det?

Nei, jeg lot det jo ligge da, jeg sendte ikke inn noen klage eller lagde ikke noe mer styr eller ...

Ja, jeg angrer litt på det faktisk, men jeg tror jeg ble så satt ut der og da, og jeg kjente at det prega meg ganske i ettertid og. Jeg kjente jeg slet skikkelig med å møte opp på kamp etterpå, altså jobba med meg selv, da. Jeg tror ikke så mange rundt merka det, men sikkert han hjemme og ... ja, så jeg ... om jeg liksom, hvorfor? Ja, da fikk jeg litt sånn: det er ikke noe vits, da, for jeg kommer jo alltid til å enten være ung da, også når jeg blir eldre så er jeg fortsatt kvinne på en måte, og liksom hvorfor man skal stå i den

kampen? Jeg føler jo jeg jobber minst like hardt [som menn] og forbereder meg like mye på en måte, men så er det ... altså, jeg må hele tiden bevise litt mer da, eller jobbe litt mer eller, og selv da er det ikke godt nok da, så får man en sånn kommentar eller, ja. Så da var jeg ganske langt nede, kjente jeg.

Her ser vi et tema som også går igjen i forskningslitteraturen: Kvinner som er trenere, opplever at de «hele tiden må bevise litt mer» og må jobbe mer [enn menn] for å vise at de fortjener jobber og muligheter (f.eks. Carson et al., 2018; Drury et al., 2022). Men denne treneren forteller også om gode støttespillere rundt seg i forbindelse med kritiske hendelser:

Ja, de støtter jo opp, og han har jo tatt meg veldig i forsvar han som er assistenttrener. Men samtidig så har jeg vært veldig tydelig på at jeg også vil ha mine egne kamper, da, så når de prøvde å liksom bryte litt inn så var jeg litt sånn at jeg kan svare for meg selv. Det har liksom vært viktig for meg, og jeg tror jeg hadde sittet med en enda verre følelse etterpå hvis jeg på en måte bare hadde stått der og ikke svart. For jeg ble jo ganske trassig, da, så det er jeg glad for, at jeg på en måte sto opp for meg selv, da.

I likhet med flere andre forteller denne treneren om god støtte fra menn i ulike roller, både trenerkollegaer, fedre og ledere i klubben hvor de er engasjert som trenere. Menn framstår på denne måten som viktige «endringsaktører» i idrettsfeltet (jf. Elling et al., 2019). Samtidig ser vi i det siste sitatet at det er viktig for vedkommende, selv om hun setter pris på støtte, å kunne stå opp for seg selv og ta sine egne kamper.

De tre hendelsene som er omtalt i dette kapitlet, skiller seg ikke stort fra enkelte negative opplevelser som er beskrevet i andre intervjuer. De to første handler om konflikt med en assistenttrener og med noen foreldre. Dette er ikke så uvanlig. Men deltakerne beskriver en opplevelse av urettferdighet og hjelpeløshet, av å ikke bli hørt eller tatt på alvor, som ser ut til å forsterke den negative opplevelsen. I det første tilfellet ble dette ytterligere forsterket av at ikke klubbledelsen bidro med tilstrekkelig støtte, mens nettopp støtte fra klubbstyret var avgjørende for at vedkommende i det andre tilfellet valgte å fortsette som trener. Den siste hendelsen er en variant av noe som flere for-

teller om, nemlig at de føler at dommere har lavere toleranse for deres roping og engasjement fra trenerbenken, enn for tilsvarende oppførsel fra mannlige trenere. Alle som forteller om dette, knytter det til noe som har med deres kjønn å gjøre, enten fordi stemmen deres høres annerledes ut enn mannlige trenerkollegaer når de roper (høyere, sintere?), eller at mannlige dommere rett og slett liker ekstra dårlig å få kommentarer fra kvinnelige trenere, særlig hvis de er unge. Flere andre har også fortalt om kroppsstørrelse som en utfordring i møte med sinte fedre eller mannlige trenere, fordi de rett og slett opplever at disse mennene i kraft av sin fysiske størrelse kan stå *over* dem og kjefta *ned* på dem. I denne aktuelle situasjonen kan det se ut som om både alder, kjønn, kroppsstørrelse, stemme, ansiennitet og status i håndballkretser har spilt sammen og forsterket hverandre, slik at dette ble en særskilt negativ erfaring for denne treneren. Hun hadde imidlertid god støtte rundt seg, og hun forteller at andre som var til stede reagerte sterkt på dommerens oppførsel.

Det *ordinære* ved disse situasjonene, særlig de to første, gjør at det ikke er entydig eller åpenbart hva som bidro til at akkurat disse episodene fikk trenerne til å vurdere å slutte. I de to første tilfellene ser det, som nevnt, ut til å ha å gjøre med opplevelser av urettferdighet og maktesløshet. Det siste tilfellet kan se ut til å være en slags dråpe som får begeret til å flyte over; hun har opplevd omtrent det samme, eller noe lignende, flere ganger før, men i dette tilfellet ble det ekstra ille fordi dommeren fysisk sto lent over henne og skjelte henne ut. Det som er felles – og påfallende – ved disse tre hendelsene, er at deltakerne strever med å forklare og sette ord på hva som skjedde. De nøler og ser ut til å vegre seg for å beskrive helt konkret hva den andre parten faktisk gjorde, som bidro til å gjøre situasjonen så vanskelig for dem. Dette kan på den ene siden forstås som uttrykk for at det rett og slett er ubehagelig å fortelle om og konkret beskrive situasjoner som var ubehagelige for dem. På den andre siden kan nølingen også forstås som uttrykk for en bekymring for å ikke bli trodd. Nølingen kan på den måten være et tegn på at de veier sine ord med omhu, fordi det er viktig for dem å bli oppfattet som troverdige. De kritiske hendelsene kan sies å være omgitt av ulike «stemmer» som kan anklage fortelleren for å være *for* nærtagende, lettkrenkede, for å gå inn i den stigmatiserte «offer-rollen», eller for å overdrive betydningen av det som skjedde. Det er nærliggende å anta at deltakerne selv har indre dialoger med denne typen stemmer, og at dette former hvordan de forteller om slike erfaringer, og hvorvidt de i det hele tatt forteller om dem.

Utgangspunktet for studien som denne boken bygger på, var håndballforbundets bekymring over at det er få kvinner blant trenere for eldre lag og på høyere nivå. Dette er ikke uten videre et uttrykk for at kvinner slutter som trenere, det kan også handle om at de begynner som trenere for yngre lag i stedet for å følge «sitt eget» lag oppover i årsklassene. Flere av deltakerne i studien forteller at det er vanlig at kvinner slutter som trenere når spillerne blir 12–14 år, for da kommer det inn trenere med høyere kompetanse – og eventuelt også større ambisjoner – og disse trenerne er oftest menn. I dette kapitlet har jeg imidlertid presentert deltakernes egne refleksjoner omkring hvorfor de tror kvinner slutter som trenere. I neste kapittel skal jeg sammenfatte og drøfte de overordnede funnene i studien, med særlig vekt på hvordan forståelser av kjønn og forventninger om kjønnsforskjeller på ulike måter spiller inn og spiller sammen med forhold som alder, kropp og ambisjoner.